

להחיות את העולם בגוף בלא נשמה. הנני מוכרח לומר לכ' שאפילו החסידות, שכל יסוד הווייתה בעולם הי' להאיר את האור האלקי בעשירות ובוריחה מבהקת בכל לב וכל מה, שנתה את טעמה, והיא הולכת עכשו רק בדרך החרדות הפשוטה, עד שאין בינה ובין המתנגדות מאומה. ע"כ סר אור החסד מתוך הלב, וכל הפנים הגם נועמ'ם ומלאים דינים תקיפים, קשים ועצובים, ע"כ הכל נופל. כל אלה הדברים המעשיים, שכת"ר חושב, ימצאו מקום, לפעמים יהי' נכון להגן בכח נגד הפסולת היותר גרועה של ע"ר, אשר התעוררו בימינו, ימי עקבא דמשיחא, אבל לא בזה תלוי הנצחון. העיקר הוא שנתאגד אגודה אחת להזריח את האור האלקי בעולם, בחכמה בתבונה ובדעת, ולחזק ישיבות בחו"ל וביותר באה"ק שיהיו הענינים האלקיים נלמדים בהן בקביעות ובשכל רחב, טהור וצלול, ולקחת תחת ידינו את החלק המעשי של ישוב אה"ק, ליסד מוסדות ולא רק של נדבות עולמיות, כ"א של עסקים ושל אומניות, תחת יד יודעי שם ד' ב"ה ואוהבי שמו באמת. ותיכף כשנרים זה הנס יותש כחה של הרשעה באה"ק, ויתקלס עילאה, וכל מה שנוסיף פעולות יהי' הענין הולך ומאיר, ורבים מפריצי עמנו ישובו בתשובה, והסיגים הגמורים יודחו ויתבטלו.

ומה שנוגע לחלוקה³, ודאי מצדנו נעזור כפי היכולת, שלא יותן חלק לכל פריץ ועובר על דת, וכמדומה שעד כה עוד לא הוזן זה היסוד ב"ה. אבל לא ע"ז בנוי הוא יסוד העבודה. הננו סובלים מאותם המואסים בחלוקה יותר ממה שאפשר לסבול מהנוזקים לה. העיקר הוא, שצריך להאיר את האור הפנימי, בין בהרבות לימוד החסידות, בין בכל גנוי סתרי תורה, על דרך העבודה ועל דרך ההשכלה, כדי שיהי' האור האלקי גלוי בעולם, ואז יהי' ידים לכל התיקונים. מפני טרדתי לא אוכל להאריך כעת. אחתום ברב ברכה, כנה"י ונפש דרש"ת מקודש.

הק' אברהם יצחק ה"ק

קלג

ב"ה, עה"ק יפו ת"ו, ג' אדר תרס"ח.

לכבוד החכם הנשגב מו"ה יהודה דוד אייזנשטיין נ"י, עורך "אוצר ישראל", שלו' וברכה מקודש

מלאתי שמחה כאשר הופיע לעיני הכרך הראשון מ"אוצר ישראל", אשר הואיל הדרתו בצדקו לכבדני בו. שמחתי על המסמך אשר יאצר בקרבו בשפת קודש המון ידיעות הנוגעות לישראל, ויותר מכל שמחתי לראות את רוח המתונים וישוב הדעת המהלך בהעריכה הכללית של האוצר, שהיא הביאה לעורכיו את הידיעה המבוכרת, שלא להתפעל ביותר מהמון הזרמים החדשים הבאים להרוס ולא לבנות. הנני מלא תקוה, שרב טוב יצמיח לבית ישראל הספר הכללי הזה בהבנותו בכל ערכיו. והנני מוצא לי לחובה להעיר על איזה מקומות, אשר הרגשתי בהם מדי עברי בהם.

(א) בערך אומן. מנה בין התנאים והאמוראים העוסקים באומנות את רב

אדא סבולאה (ב"מ צ"ג). והמעין בגמרא יראה שהג"י היא בר אדא סבולאה, ולא ה"י רב מעולם, כ"א רועה פשוט. ולא עוד אלא שמוכח מהענין שם, שלא ה"י אפי' בן ישראל כ"א נכרי. וכן מה שמונה שם בר אמודאי, לשם-עצם לאיש, והו טעות. והוא שם תואר כללי לצולל במים, ועי' ב"ק צ"ח א' ברש"י ד"ה פטור ותוס' ד"ה עכורין.

(ב) בערך אדם קדמון. נבהלתי לראות, איך ציירו צורה גשמית למושג א"ק של הקבלה, שהוא רק מושג מטפיזי ע"ד השכל האלהי כפי מה שהוא מושג להמחשבה הכללית. וחלילה להרשות לעצמנו להגשים מושגים קדושים כאלה אפילו בדרך לימוד. ואע"פ שהתירו לעצמם קצת מקובלים לעשות ציורים של קוים ועגולים, ויש אשר הפליגו עוד לצייר ג"כ ידים, ויש — עינים, אבל לצייר פרצוף של אדם במלא התכונה זהו צעד אשר לא אחד הרשה לעצמו לעשות כן, ועל הראשונים אנו מצטערים. אלה הדברים כשהם יורדים לשדרות של הלומדים ההמוניים מביאים היוזק רב, ומאפילים את זוהר אור האמונה הטהורה של היהדות. ואקוה שלא יוסיף כבודו לעשות כזאת עוד, ומי יתן שיהי' אפשר לתקן ג"כ את העבר. ויסלח לי כבודו בטובו אם חס לבבי בזה.

(ג) וכן בערך איסור גיורא. הובאה העובדא עם רבא, בשנים עשר אלף דינרי שהיו בידו, שלא כפי הרצאת התלמוד¹. ומוזה יצאה תמונה, המהפכת לחוב את המחשבה של רבא, ותרעומתו שהיתה כשרה. הסופר העתיק בטעות: (א) שלכתחילה נתן איסור את הכסף לרבא עבור רב מרי בנו, שאז ה"י זה מרבא גזל וגניבת דעת לקבל פקדון ושלא לתן למי שנתן עבורו. (ב) שהעתיק שהטענות היו, כאשר שב רב מרי מדרכו, אחרי מותו של איסור, כאילו החזיק רבא בכסף ולא רצה להחזיר. עד שהיה רב מרי צריך להוציא ממנו בדין, וחלילה לחשוד בזה את אבי התעודה רבא. (ג) שכתב שנודעו לרב מרי הטענות שיטעון נגד רבא, ושע"ז איקפיד רבא, כאילו רצה חלילה לזכות בטענות שלא בצדק. אבל הדבר הוא כולו להיפוך. פה לא היה שום מקום לטענות, והיה רק מאורע פשוט של חיתוך דין, שהיה כאן דרך שהיה רבא זוכה בהכסף ע"פ דין תורה, אם לא עשה איסור פעולה שעל פיה זכה רב מרי, ועל הלימוד של הפעולה הקפיד רבא, שאם לא היתה הפעולה נעשית אז לא הופקע הכסף מידו. וכך ה"י הענין: איסור הפקיד אצל רבא כסף בתורת פקדון, ולא אמר לו כלל אז שיתן לרב מרי, רק אח"כ כאשר היה סמוך למתתו, ורצה שרב מרי יהיה היורש שלו, מה שהוא לא כדין תורה, שע"פ דין בן של גר, שהיתה הורתו שלא בקדושה, אינו נחשב לבן לענין ירושה, כיון שגר שנתגייר כקטן שנולד דמי². ודרכי קנין היו מנועים, משום דלקנות בחליפין א"א, שאין מטבע נקנית בחליפין, וקרקע לא היה לאיסור, באופן שיהי' יכול להקנות אגב קרקע, א"כ ה"י ע"פ ד"ת שייך הכסף לרבא, שה"י זוכה מן ההפקר. אבל איסור שמע שיש דרך קנין של אודיתא, דהיינו שיודה שהכסף שייך לרב מרי, והדין הוא שאע"פ שאנו יודעים שההודאה היא בשקר מ"מ הודאת בע"ד כמאה עדים דמי, ובוזה קנה רב מרי, ואיקפיד רבא על אותם שלמדו עצה זו לאיסור, שע"ז הפקיעו ממנו את זכותו. וזה אין לו שום ענין לטענות, כ"א פעולה שהועילה להקנות, שאם

היתה מנועת או היה הענין עומד על שורת דין תורה. ולא נזכר כלל, שרב מרי היה לו איזה דין ודברים עם רבא, כשהיה צריך לזכות בכספו. וע' תוס' בב"ת שם ד"ה דקא, שמוכת שלא הופקד אצל רבא עבור רב מרי.

ואשר דרש כבודו ממני להשתתף באיזה ערכים, באמת הנני טרוד מאד בכמה עבודות ומקצעות שונים, מ"מ מאשר יקרה בעיני מאד עבודתו היקרה, לטובת היהדות הנאמנה והרחבת דעתה בישראל בכבוד, אקוה בל"ג לערך איזה ענין או ענינים, בארוכה או בקצרה, כפי הפנאי. אבל בתחילה ראוי שיודיעני כבודו איזה ערכים הם נצרכים לו, או איזה ערכים כבר נעשו, ואז אוכל למלאות בע"ה את בקשתו בעבודה כזאת, שאדע שלא נעשתה ע"י אחרים.

אחתום בברכה ורגשי כבוד רב, יתן ד' וחפצו יצליח בידו ברב פאר והצלחה לרומם קרן ישראל, ולחבב את התורה ולימודיה וכל עניני היהדות האמיתית על בני עמנו, והי' חלקו בין מצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד, כנה"י ונפש דוש"ת מהררי קודש, הק' אברהם יצחק הכהן קוק הנ"ל.

קלד

ב"ה, עה"ק יפו ת"ו, ה' אייר תרס"ח.

1134567

ידידי וחביבי החכם השלם אוצר תורה ויראת ד' טהורה מר' משה זיידל שליט"א, שלוי וברכה.

התענגתי על דבריך היקרים, אשר זה כמה הגיעוני. אבל לא מצאתי עת כשר להתענג ג"כ בהשיבי לך, מחמדי דברי שלוי ואמת. גם עתה הנני מוקף טרדא ופיזור נפש, ומ"מ הנני מבליג על המניעות ואכתב מעט, בעזה"י.

בכלל הנני מוצא לעצמי חובה להעיר את רוחך הטהור, ע"ד הדעות הבאות ע"י המתקרים החדשים, שהם ברובם סותרים את פשטי דברי תורה. דעתי בזה היא, שכל מי שדעותיו ישרות ראוי לו לדעת, שאף שאין כל אמת מוכרחת בכל אותן החדשות, מ"מ אין אנחנו חייבים כלל להכחישן בבירור ולעמד נגדן, מפני שאין זה כלל עיקר של תורה לספר לנו עובדות פשוטות ומעשים שהיו. העיקר הוא התוך, ההסברה הפנימית שבהענינים, וזה יתרומם עוד יותר בכל מקום שנמצא כח סותר, שאנו מתעודדים להתגבר על ידו. עקרים של דברים נאמרו כבר בדברי הראשונים ובראשם במו"נ¹, והיום הננו מוכנים להרחיב את הדברים יותר. אין לנו שום נפ"מ אם באמת היה בעולם המציאות תור של זהב, שהתענג או האדם על רב טובה גשמית ורוחנית, או שהוחלה המציאות שבפועל מלמטה למעלה, מתחתית מדרגת ההויה עד רומה, וכך היא הולכת ומתעלה. אנו צריכים רק לדעת, שיש אפשרות גמורה, שהאדם אפילו אם יתעלה במעלה גדולה, ויהיה מוכן לכל כבוד ועונג, אם ישחית דרכיו יוכל לאבד כל אשר לו, ויוכל להרע לעצמו ולתולדותיו עד דורות רבים מאד, וזה הלימוד יוצא לנו מהעובדא, של מציאות אדם בגן עדן וחטאו וגירושו. ואדון כל הנשמות יודע עד כמה צריכה להיות עמוקה הרשימה בלב בני"א להיות זהירים מן החטא, וכפי אותו העומק ממש באו כ"כ אותיות ע"ז בתורת אמת. וכשאנו באים לידי מדה זו, אין אנו נזקקים עוד ללחום דוקא נגד הציור המתפרסם